

Året då vi rev murar

1989 var året då vi hellre rev murar än byggde upp dem. Året då vi var många som såg förhoppningsfullt på utvecklingen mot demokrati i många länder i världen. Året då en sund form av nationalism ledde till att flera gamla diktaturer föll samman.

1989 – kultur och politik som just nu visas på **Nationalmuseum** är en utställning om flera av världshistoriens mest dramatiska ögonblick. Den 9 november 1989 föll Berlinmuren. Ungern och Österrike klippte under våren och sommaren hål i taggtrådsstängslet mellan länderna. Järnridån monterades ner. Det kalla kriget var över. En global kapitalism tog över från kommunismen i spåren av östblocket fall.

Det var inte bara i länder i östra Europa som det råde politisk dramatik. Sydafrikas apartheidregim kollapsade till slut och **Nelson Mandela** frigavs efter 27 år i fängelse. I Sydamerika störtades diktaturerna i Chile och Paraguay.

Men det var inte framgångar för demokrati och yttrandefrihet överallt. På Himmelska fridens torg i Peking slutade fredliga demonstrationer med en blodig massaker. Yttrandefriheten kolliderade också med religiösa och etiska värderingar. **Salman Rushdies** roman "Satansverserna" belades med en fatwa av Irans ledare **Khomeini** och **Robert Mapplethorpes** fotografier censurerades i USA. Ytterligare en global tragedi inträffade 1989 när aids, tidens mest fruktade sjukdom, spreds i världen.

Utställningen gör många ambitiösa nedslag i den visuella kulturen, bildkonst, fotografi, design och musikvideo. Svenska företeelser blandas med globala utblickar. Videointervjuer om årets betydelse ur olika perspektiv. Det blir till slut nästan mer än man orkar med.

Själv fick jag den största behållningen av salen som kretsade runt den politiska utvecklingen; Berlin, Prag, Peking, motståndsrörelserna i Ungern, Tjeckoslovakien, Polen, Rumänien

och i de baltiska staterna. Sydafrika och Sydamerika. Frågan om frihet och ofrihet, om gränser och gränsupplösning. Någon har sagt att en fjärdedel av alla stater i världen påverkades av den här vågen av demokratisering. Detta är den röda tråden och pulsen i utställningen.

Utställningen marknadsförs av Nationalmuseum som: "Nostalgi för dig som var med. Retro för dig som inte var med. Skrämmande aktuell och skrattretande inaktuell."

För mig som tydligt minns året 1989 är utställningen både känslösam och smärtsam. Jag lämnar Nationalmuseum med ganska tunga steg. Nationalism och protektionism är på bred front på väg tillbaka. De värderingar, med den optimism och framtidstro, som gällde 1989 är inte längre lika självklara. Vi lever i ett helt annat politiskt klimat. Nu byggs nya murar och gränser sätts ånyo upp.

Text: Heléne Nellvik

Foto: Jean-Claude Coutausse, Tjeckoslovaken, Prag. En demonstration samlar 500.000 människor i protest mot den kommunistiska regeringen i Letna.

1989 – kultur och politik

Nationalmuseum, Stockholm

Pågår till och med 12 januari 2020